

Ö Z E T L E R

OLAV, L.: *Kısıraklarda Gebelik Teşhisi (Kimyasal Yolla Yapılan Gebelik Teşhisinden Cuboni ve Lunaas Metotlarının Karşılaştırılması)* Vet. Rec. 77, 218-219, 1965.

Kısıraklarda gebelik teşhisi (1) klinik muayene, (2) kan seromunda gonadotrofik hormonların tesbiti, (3) idrarda östrojenlerin tesbiti suretiyle olmak üzere üç yoldan yapılabilmektedir. Pratiği kuvvetli bir klinikci uterus palpasyonu ve vaginal muayene ile kısıraklarda gebeliği 30 günden itibaren teşhis edebilir. Kan seromundaki gonadotrofik hormonların tesbiti suretiyle 40. gebelik gününden 180. gününe kadar teşhis mümkündür. Gonadotrofik hormonların en yüksek konsantrasyona sahip oldukları zaman son aşımından 70 gün sonradır. İdrarla atılan östrojenler ise aşımı takip eden I. aydan itibaren çoğalarak en yüksek miktarlarına gebeliğin 7. ve 8. aylarında varırlar.

Kısırakların gebeliklerini kimyasal yolla ve idrarda östrojenleri tesbit suretiyle teşhisi ilk defa Coboni yapmıştır. Son aşımından 120 gün sonradan itibaren Cuboni (1934) metoduna güvenilebilir. Bu metodun birçok modifikasyonları vardır. 1962 yılında Lunaas kısıraklarda idrarla atılan östrojenleri tesbit için yeni bir metot ortaya atmıştır. Cuboni ve Lunaas metodlarının karşılaştırmalı olarak kontrolü 1963 yılında yapılmıştır. Araştırmalar heriki metodun da pratikte kısırakların gebeliklerini teşhiste eşit sonuçlar verdiğini tesbit etmiştir.

Bu son araştırma Cuboni metodu ile Lunaas metodunun ilk safhası arasında yeni bir kıyaslamayı belirtmektedir. Muayene edilen 82 idrarda iki metod arasında tam bir uyuşma vardır. Lunaas metodunun 1. ve 2. safhaları arasında da tam bir uygunluk vardır. Kısarak sahiplerinden elde edilen bilgiler (82 vak'adan 78 inden bilgi alınmıştır) teşhislerin doğru olduğunu göstermiştir. 78 kısıraktan 45 i gebe 33 ü ise gebe değildi. Lunaas metodunun 1. safhası :

1 ml. idrarı ince cidarlı cam bir şişede 10. ml. su ile karıştırdıktan sonra bunun üzerine 15 ml. konsantre H₂ SO₄ ilâve edilerek 3-5 dakika sonra karanlık bir odada bir el lambası altında muayene suretiyle yapılır. Şişeye lamba yaklaştırılınca görülecek açık yeşil bir floresans renk pozitif sonuca işarettir.

Hüseyin Erk

GRUNERT, E., GREYER, K.: *İneklerde Perfore, Cervix Uteri ve Uterus Yaralarının Tedavisi.* Dtsch. tierärztl. Wschr; 71, 241, 1964.

Tedavi peritonitis tehlikesi göstermiyen taze vakalarda yapılır. Cervix uteri veya uterus'a dikiş tatbikindeki güçlük vagina ve fossa paralumbalisten olmak üzere bimanuel çalışmak suretiyle giderilir.

Hüseyin Erk

Ord. Prof. Dr. Fazlı Faik Yeğül

(1882 - 1965)

Bugün hayatta olan meslektaşlarımızın çoğuna feyiz vermiş, kıymetli hocamız Ord. Prof. Dr. Fazlı Faik Yeğül'ü kaybetmiş bulunuyoruz. Ölümünden bir süre önce biyografya çalışmalarımıza yardımcı olması için yazdığımız mektuba pek kısa zaman içinde verdiği, yaşlı bir insan için bir emek mahsülü olan cevabını burada aynen yayımlamayı uygun bulduk:

Tahsil:

"1298 (1882) yılında Selânikte doğdum. İptidai, rüşdî, idadî (ilk, orta ve lise) tahsilimi Selânikte "pekiyi" derece ile tamam-

tamamladıktan sonra 1315 (1899) yılında İstanbula geldim. “*Mülkiye Baytar Mektebi Alisi*”ne, müsabaka imtihanını üçüncülükle kazanarak, yazıldım. Birinci sınıftan ikinci sınıfa birincilikle geçtim.

O zaman usulden olduğu üzere 2 inci ve 3 üncü sınıfları geçtikten sonra, 3 üncü ve 4 üncü ders yılları başında birerden iki ve dördüncü sınıfı tamamlayınca, tatilleri müteakip üçüncü bir doktora imtihanı daha geçirdim. 1319 (1903) yılının 13 Temmuz’unda mektebi birincilikle bitirdim ve veteriner hekimliği diploması almaya hak kazandım.

1909’da Avrupaya müsabaka ile, uzman yetiştirilmesi amacı ile, gençler gönderilmeye başlanmıştı. Müsabakayı kazanan altı genç arasında ben de vardım. 1909 Eylülünde kimya tahsili için Berlin’e gönderildim. Bu suretle meslektaşlarımıza Almanya yolunu ilk açan ben oluyordum.

Berlinde, zamanımızın Dünyaca en şöhretli kimya profesörlerinden biri ve belki de birincisi olan, birçok buluşları arasında albüminler üzerinde yaptığı çok öncmli ve meşhur tetkikleri ve keşifleri yüzünden “*NOBEL*” mükâfatını kazanmış olan Berlin Üniversitesi Birinci Kimya Enstitüsü Müdürü **Ord. Prof. Emil Ficher**’i gördüm. Onun asil ve nezaketli direktifi ile, diğer profesörlerin derslerinden ve laboratuvarlarından yararlanmak için, üniversiteye yazıldım. Bu suretle hem Emil Ficher’den hem de bu zatın müdürü bulunduğu enstitünün müdür yardımcısı olan **Prof. Gabriel**’den; sentetik petrol kâşifi **Prof. Frans Ficher**’den; daha o zaman bile radyoaktif elemanlar üzerindeki büyük tetkikleri ve buluşları ile maruf olan **Prof. Hahn**’dan; aynı enstitünün şube müdürlerinden **Prof. Pekar Diels** ve **Prof. Stehler** gibi diğer büyük şahsiyetlerden yararlandım. Emil Ficher’in nezareti altında çalıştım. Bir sömestr de patoloji enstitüsü, biyolojik kimya şubesinde **Prof. Zalskofski**’nin fahri asistanı sıfatı ile derslerinden, laboratuvarlarından yararlandım.

Ziraat Nezaretinin verdiği emir üzerine, Berlin Sefarethanesinin delâletile, bir süre de Berlin mezbahasında çalıştım. Berlin’in pastöröze süt ve süt mamulâtı istihsal eden çok büyük “*Böhle*” süthanesinde uzun süre incelemeler yaptım. Mezbahalar ve süthaneler hakkında esaslı bilgiler edindim ve bunlar hakkında Nezarete raporlar takdim ettim. 1324 (1911) senesi sonunda - süre tamamlandığı için - pekiyi derecelerle İstanbula döndüm.

Resmî ve Meslekî Görevlerim:

Bir vazifeye atanmadan önce “*Ziraat, Orman ve Maadin Nezareti*” “*Ziraat Heyet-i Fenniyesi*”ne bağlı “*Beşinci Şube-i Baytariye Müfettişliği*”ne

o tarihte bu şubenin müfettişi ve “*Baytar Mektebi Alisi*” emraz-ı hariciye muallimi hocam **Abdullah Bey**’ in tavsiyesine uyarak - altı ay kadar fahrî olarak devam ettim. Burada müfettiş Abdullah Bey’in iki muavini, birbirinin sınıf arkadaşı olan **Mehmet Akif** (İstiklâl Marşı Şairi) ve **Kemâl Beylerle** tanıştım. Mehmet Akif Beyin mültefithane teşviklerini ve yardımlarını gördüm. Kendisine Tekirdağ’ dan yazdığım bir mektup ile başlayan samimi ve hakiki dostluğumuz büyük şairin vefatına kadar devam etmiştir.

1320 (1904) yılında Ziraat Nezaretince Tekirdağda yeni kurulan “*Muayene - i Hayvaniye Memurluğu*” ile “*Kırkkilise* (Kirklareli)” sıhhiye baytarlığı görevine tayin edildim. 27 Mayıs 1320 de işe başlayarak “Devlet Görevine” girmiş oldum.

1321 yılının Ağustos ayında vazifem Edirne Vilayeti baytar müfettiş muavinliğine tahvil edildi. 1322 (1906) Nisan ayına kadar bu meslekî görevlerim devam etti. Bu süreçte içinde hayvan hastalıkları ile mücadele ettim. Köylülere - bir sığırı birçok uğraşmalarına rağmen devirememeleri üzerine - kocabaş hayvanların kolayca yatırılması usullerini öğrettim.

Hocalığım ve Buna İlişkili Diğer Görevler:

İlk hocalığım Müfettiş Abdullah Bey’in İstanbulda tesis ettiği ve kendisinin idare etmekte bulunduğu özel “*Mektebi - Edep*” okulunda - hocamın isteğine uyarak- fahriyen Türkçe dersi verdim (1319 - 1903).

Edirne Baytar Müfettişi Hasan Efendi ile arkadaşı Kâzım Efendi Edirne’de yine “*Mekteb - i Edep*” adlı bir okul açmışlardı. İstekleri üzerine bu okulda da fahri olarak Türkçe okuttum (1321 - 1905).

1322 (1906) yılı Nisanında “*Mülkiye Baytar Mekteb - i Alisi, Fenn - i Vilâde ve Ticaret - i Baytariye*” muallimliği ile müdürlük kâtipliğine naklen tayin edildim. Bu tarihte başlayan hocalığım -yaş haddi ile emekliye ayrıldığı - 13 Temmuz 1947 tarihine kadar aralıksız (41 sene) sürmüştür. Yukarıda yazılı muallimliğime (kimya) muallim muavinliği de eklendi. Asıl meslek edindiğim (kimya hocalığı) bu suretle başlamış oldu.

1916 (1332) yılında *İstanbul Darülfünunu*’nda yapılan büyük islahat üzerine, Almanyadan bütün fakültelere -o zamanın ünvanıyla- birçok “*müderris*” ve Fen Fakültesine de üç “*kimya müderrisi*” getirtilmişti. “*Gayri Uzvî Kimya ve Kimyayı Tahlili Kürsüsü*” müderrisliğine **Prof. Arnt**, onun muavinliğine de ben tayin edildik. Ordudaki görevimden terhis edildim ve Darülfünunda çalışmaya başladım.

Prof. Arnt'ın isteği ve tavsiyesi üzerine Maarif Nezaretince bir "*Kimya Enstitüsü*" kurulması emredildi. Çağaloğlundaki Emniyet Sandığı arkasındaki Reşit Paşa İlk Mektebi enstitü için uygun bulundu. Binada gerekli tadilat yaptırıldı. Çok büyük mesai ile kısa bir zamanda ve bütün ihtiyaçlar sağlanmış olarak -Türkiyede kimyagerlik mesleğinin beşiği olan - "*Kimya Enstitüsü*" kuruldu. Burada "*Tahlili Kimya*" dersini (muallim) olarak ben verdim.

Birinci Dünya Savaşı sona erince, Darülfünun'daki bütün Alman müderrisler gitmek zorunda kaldılar. **Prof. Arnt** beyin vazifeleri -maaşım artırılarak- bana verildi. Mütarekeye kadar bu vazifede kaldım.

Mütareke esnasında Askerî ve Mülkî Baytar Mektepleri "*Yüksek Baytar Mektebi*" adıyla birleştirildi. Ben de bu okulda "*Gayri Uzvi Kimya*" ve "*Toksikoloji*" dersleri öğretmenliğine atandım. Bir süre sonra -evvelce okuttuğum- "*Ticaret -i Baytariye*" dersi de "*Tıbbi Adli*" adıyla ve bana "müderrislik" unvanı verilerek diğer derslerime eklendi. "*Halkalı Yüksek Ziraat Mektebi*"nde kimya muallimliği, 1928'de "*Yüksek Orman Mektebi*" kimya hocalığı da bana verildi.

1933 senesi Şubat ayında, Ankarada inşaatı tamamlanmak üzere olan ve aynı senenin 29 Ekiminde (Cumhuriyetimizin Onuncu Mutlu Gününde) açılış töreninin yapılması kararlaştırılan "*Yüksek Ziraat Enstitüsü Umumî Kâtipliği*"ne vekâleten tayin edildim, 2 Mart 1933'de işe başladım. Beş fakülteden teşekkül eden bu irfan yuvasında Veteriner Fakültesi Adli Tıp ve Sağlık Zabıtası doçentliğine tayin olundum. Umumî Kâtiplik asaleten uhdeme verildi. 1936'da profesörlüğe terfi ettim.

1939 yılında Fakültenin kimya profesörlüğü bana verildi ve toksikoloji dersi de buna eklendi. Toksikoloji laboratuvarı benim zamanımda kuruldu, toksikolojik adli tahlillere başlandı. 1943'de "Ordinaryüs Profesörlüğü" unvanını kazandım.

İki defa Veteriner Fakültesi Dekanlığına, İki defa da Yüksek Ziraat Enstitüsü Rektörlüğüne seçildim. Yüksek Ziraat Enstitüsü Kanununa uygun olarak ilk "rektör" seçilen ve bu unvanı ilk alan ben oldum.

13 Temmuz 1947'de kanunî yaş haddimi doldurdum ve emekliye ayrıldım. Emekli iken de, iki yıl Ankara Üniversitesi Veteriner Fakültesinde "görevli öğretmen" olarak çalıştım. Bu suretle "46" senelik devlet hizmetinin "41" yılı türlü ilim ocaklarında "hocalıkla" geçti.

Balkan Harbinde bir ve Birinci Dünya Savaşında iki defa vatanî hizmetimi yaptım. Birinci defasında "ihtiyat veteriner yüzbaşı" olarak İstanbulda "İkinci Ordu Menzil Müfettişliği Baytarî Ecza Med-hesi Müdürü" vazifesinde bulundum. İkinci defasında -sivil vazifeme hâlel gelmemek üzere - vazifeye çağırıldım.

Eserlerim ve Yazarlığım :

Kimya Enstitüsü kurulurken müdür **Arnt** Beyin hazırladığı ve benim tercüme ettiğim kimyagerlere mahsus "*Kimyayı Gayri Uzviden İlk Tatbikat*" adlı büyük laboratuvar kitabının basılmasına başlandı.

Arnt Beyin evvelce Almanyada basılmış bulunan bir tatbikat kitabı kimya muallimi olacaklar için "*Muhtasar Tatbikatı Kimyeviye*" adı ile tarafımdan Türkçeye çevrildi. "*Miktar Kimyayı Tahlili*" adındaki üçüncü eser de Almanca kitaplardan derlenmek suretiyle tarafımdan hazırlandı. Bu üç eser Maarif Nezaretinde yeni kurulmuş olan "*Telif ve Tercüme Bürosu*" nca yayımlandı.

Yüksek Baytar ve Orman Mekteplerinde ders verirken "*Yüksek Baytar Mektebi Neşriyatı*" arasında memleketimizde ilk modern kimya ders kitabı olarak "*Kimyayı Gayri Uzvi*" ve yine ilk "*Toksikoloji*" eserlerim; "*Yüksek Orman Mektebi Neşriyatı*" arasında da "*Kimyayı Uzvi*" adlı eserim Ziraat Nezaretince bastırıldı.

Bunları "*Yüksek Ziraat Enstitüsü Yayınları*" arasında bulunan ve ilk defa benim tarafımdan yazılmış olan "*Baytarî Tıbbı Adli*" eserim takibetti. "*Toksikoloji*" adlı eser, geniş tadiller ve ilâvelerle ikinci defa bastırıldı. Yüksek Ziraat Enstitüsü yayınları arasında "*Muhtasar Organik Kimya*" adında tercüme bir eserim de vardır.

Ziraat Vekâletinin "*Köylüye Öğütler*" adlı yayınları arasında "*Hayvan Yemleri*" adı ile bir eserim bulunmaktadır. Meslektaşımız muallim Sayın Müzaffer Bekman'ın mezbahalara dair mufassal eserinde "*Hayvan Sigortaları*" üzerine uzun bir etüdüm yayımlanmıştır.

Âkif Bey, teveccühünü kazanan gençleri, okumaya, çalışmaya, öğrenmeye teşvik ederdi. Benden de teveccühünü esirgemedi. Beni, Arkadaşı Kemâl Bey'in yayımlamakta olduğu mesleğimizin ilk dergisi olan "*Mecmuayı Ziraiye ve Baytariye*" ye yazı yazmaya teşvik etti. 21 yaşında idim. Fransızca meslekî dergilerden iktibas ederek, o sıralarda bahis konusu olmağa başyan "*Calmett - Guerec B. C. G.*" verem aşısı hakkında, memleketimizde ilk defa olmak üzere yazılar yazmağa başladım.

Tekirdağda bulunduğum müddetçe İstanbulda çıkan "*İkdam*" gazetesine yazı yazdım.

1324 (1908) yılı Temmuz ayının onüçüncü günü memlekette yeniden Meşrutiyet ilân edilince, sivil veterinerliğin kurucusu ve Mülkiye Baytar Mektebi Âlisinin Müdürü Miralay (Albay) Mehmet Ali Bey de -hürriyetseverliği yüzünden 1315 de (1899) İstanbuldan evvela Yemen'e, sonra Selânik'e sürülmüştü- İstanbula geldi. Meslektaşları ile Kabasakal semtinde bulunan Baytar Mektebinde toplanarak Mehmet Ali Bey in teklifi üzerine bir "*Mecmuai Fünunu Baytariye*" ve bir "*Cemiyeti Baytariye*" kuruldu. Bu cemiyetin başkanı M. Ali Bey idi. Genel yazmanlık bana verilmişti.

Dergi kuruluncaya kadar, mesleğimizin o zamanki çok bakımsız ve elim hali hakkında, günlük gazetelere yazı yazmak ödevi ile vazifelendirildim. Mesleğimizin o vakitki perişan halini dile getiren ilk yazı, Büyük Şair Mehmet Âkif Beyin arkadaşlarından âlim ve kıymetli yazar Samih Rifat Beyin yeni yayımlamaya başlamış olduğu "*İttifak*" gazetesinde çıktı (1924 Ağustos). Meşrutiyet ilân edilince "*Tercüman - ı Hakikat*" gazetesinde de yazarlığa başlamıştım.

Almanyadan İstanbula dönünce, yayımlanmakta olan "*Fenni Baytari*" dergisine yazılar yazdım. "*Aragon*" adlı bir dergide, istek üzerine, Türkiyede ilk defa olarak "*Modern kimyaya dair ve Elektroliz ve İyon*" nazariyesi hakkında yazılarım yayımlandı.

İstanbul Darülfünûnunun Fen Fakültesi tarafından yayımlanan "*Fen Fakültesi Mecmuası*"nda, memleketimizde ilk defa olarak "*Atom Kimyası*" hakkında yayımlamaya başladığım yazılara daha sonraki "*Mecmuayı Baytariye*" de devam ettim.

Üçüncü defa vatanî hizmete çağırılınca "*Ordu 9 uncu Baytar Dairesi*" nce neşrine başlanılan aylık "*Askerî Mecmuası - i Baytariye*" nin bütün yazı ve tashih işleri bana verildi. Burada da meslekî yazılarım yayımlandı.

Birinci Cihan Harbinde kurulmuş olan "*Sipahi Ocağı*"nın yayınlamaya başladığı aylık "*Sipahi Mecmuası*"nın yazı işleri müdürlüğü de uhdemde idi. Burada da yazılarım çıkmıştır.

İstanbul Kimyagerler Cemiyeti azası iken bu cemiyete başkan seçildim. Dört kimyager arkadaşla "*Kimya ve Sanayii*" adlı bir dergi kurduk. Bu derginin devamınca yazı işlerini idare ettim, tashihlerini yaptım ve dergiye yazı yazdım.

Yüksek Baytar Mektebindeki müderrisliğim süresince dört meslektaş ile kurmuş olduğumuz "*Mecmuası - i Baytariye*" adlı derginin, altı sene fasılasız olarak yazı işleri uhdem de bulunmuştur; bütün tasahihler benim tarafımdan yapılmıştır. Mesmuaya: Atom Bünyesi,

Radyo Aktivite ve İzotoplar hakkında en yeni bilgileri havi yazılar; Amin'lere dair ve meslektaşları ilgilendiren başka konular üzerinde birçok makale yayımladım. Yüksek Baytar ve Orman Mekteplerinde atoma dair konferanslar verdim.

Özet olarak diyebilirim ki, mesleğe dair yazdığım yazılar yüzü aşkındır.

Özel Hayatım:

1908 Ağustosunda evlendim ve hiç çocuğum olmadı. Resimden ve müzikten çok hoşlanırım. Kitap merakım çok büyüktür. Refika-mın vefatında kitaplarımı ve dergilerimi dostlarıma ve talebelere verdim.

Almanca, İtalyanca, Fransızca lisanlarımı yazacak ve okuyacak kadar bilirim

Teşekkürlerle"

Fazlı Yeşil

Yukarıda da görüldüğü gibi uzun ve faal bir meslek hayatı olan hocamız sakin tabiatlı, muntazam ve son derece dakik bir insandı. Derslere tam zamanında girer önce çok alçak bir sesle anlatmaya başlar, tam sessizlik sağlanınca sesini biraz yükseltirdi.

Mesleğini çok sever, meslektaşlarına yardımdan kaçınmazdı. Muşeret adabına riayetden son derece hoşlanan, şık, zarif ve nazik bir insandı.

40 yıldan fazla bu mesleğe, özellikle veteriner öğretimine hizmette bulunmuş olan kıymetli Hocamızın kaybindan doğan üzüntümüz büyüktür.

Hocamıza Tanrıdan rahmet, yakınlarına ve meslektaşlarına baş sağlığı dileriz.

Prof. Dr.

Nihal Erk